

Yazar: Lucia Elizabeth Abell (1802 – 1871)

Çeviren: Mehmet Şengöçmen

Önsöz

Müteakip sayfaların yazarı, bu sayfaları kamuya sunmanın hadsizlik sayılmayacağına inanmaktadır. Napoléon ve maiyetini teşkil eden kişilerden müteşekkil bir çevreye çok erken yaşta girmiştir, özünde sıradan görünse de Napoléon’la ilgili olduğu ve onun karakterini aydınlatmaya hizmet ettiği için kaydedilmeye değer addedilebilecek tüm gerçekleri ve izlenimleri aktarmayı bir zorunluluk addeder. İmparator hakkındaki bu hatırat eğer yazarının adı belirtilmeden yayımlanabilseydi çok önceden yayımlanırdı. Lakin hatıratının yalnızca İmparator’a dair gerçeğe sadık kayıtlardan meydana gelme kıymetine sahip olduğunu ve anonim yayımlandığı takdirde gerçekliğine dair hiçbir güvence bulunmayacağını hisseden, dahası tanınırlıktan kaçındığı gibi yeterli yazarlık yeteneğini de haiz olmayan yazar bu projeyi zaman zaman erteledi. Şayet kendisini tereddüdü bırakmaya ve hatıratı tüm kusurlarıyla dünyaya açmaya mecbur eden vahim durumların baskısı olmasaydı daha da erteleyebilirdi.

Yazar [hatıratından müteşekkil] küçük gemisini sulara bırakırken hissettiklerini, kâğıtlarının tamamını kullandıktan sonra bir banknotu kâğıttan gemi oluşturacak şekilde katlayıp akıntıya bırakan ve karşı kıyıda büyük bir endişeyle gemisinin gelmesini bekleyen Shelley’nin[1] duygularıyla kıyaslayabilir. Gemi yapım kabiliyetinin kullandığı materyal kadar zayıf olmasından korkmaktadır lakin küçük Kâğıt Nautilus’un[2] nice asil gemiyi yutan o yüce okyanusun ortasında dokunulmaz ve öz güvenli şekilde yüzdüğünü görünce bunu işaret belleyerek kendi gemiciğini kamuoyunun dalgalarına emanet etmiştir. Yine de bunu öz güvenle değil, ürkeklik ve çekingenlikle yapmıştır —fakat endişesinin, gemisinin dost esintilerle sürüklendiği ve merhametli gökyüzü tarafından kayırıldığı takdirde limana ulaşabileceği umuduyla hafiflememiş olduğunu da söyleyemez.

Yazar anlatı boyunca kendinden sıklıkla bahsetmesinin mazur görülmesini talep etmek durumundadır. Konunun doğası bunu kaçınılmaz kılmıştır.

LUCIA ELIZABETH ABELL

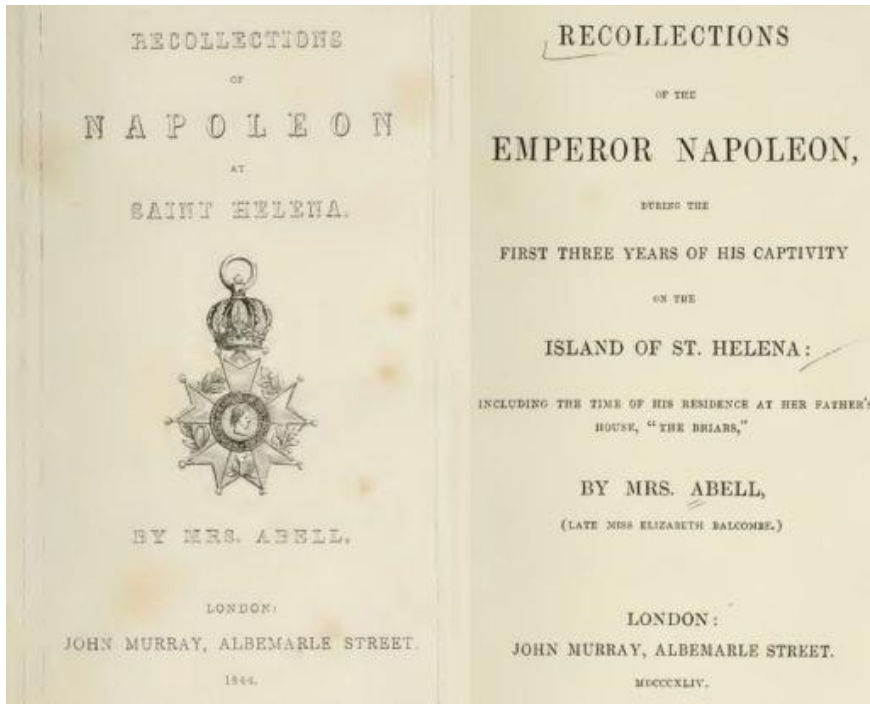
I. Bölüm

*İşte burada gösterir yabancıya İlham Tanrıçası,
Ölmesi mümkün olmayanların mezarlarını.*

Müteakip hatıratındaki hedefim, kendimi mümkün olduğunca Napoléon’un şahsına dair anılarla kısıtlamaktır. Gelgelelim çocukluğumun mutlu günlerinden kalıp da Napoléon’la ilgisi bulunmayan çok sayıda hatıraya sahip olduğum ve bunların toplumun, özellikle de İmparator’un esareti sırasında adayı ziyaret edenlerin ilgisini çekebileceğini hissettiğim için bu hatıralardan bazılarını metne dâhil etme cüretini gösteriyorum. Napoléon’la bağlantılı mekânların kısa bir tasvirinin okurlarıma sıkıcı gelmeyeceğine kaniyim. Sanırım bu küçük hatıratı St. Helena’nın genel çehresine ve bunun kıyıya

yaklaşan yolcularda bıraktığı ilk izlenime dair birtakım açıklamalarda bulunarak başlamam uygun olacaktır.

St. Helena'nın denizden görünüşü bugüne kadar gördüğüm diyarların sunduğu bütün manzaralardan farklıdır ve kesinlikle yolcuları ilk bakışta hayran bırakması için tasarlanmamıştır. Uzunca şekli ve dikey kenarlarıyla okyanus yüzeyinden sarpça yükselen kaya, akla üzerinde canlıların yaşaması ve beslenmesi için yaratılmış bir topraktan ziyade çıpasını atmış hâlde Atlantik'in bağrında yüzen büyük kara bir gemiyi getirir. Doğası, yakından tanındığında bile cana yakın bir görüntü kazanmaz. Adaya gece vakti yaklaşan bir yabancıнын sabah güverteye çıktığında karşı karşıya kaldığı manzaranın etkisi özellikle olağandışı, hatta başlangıçta neredeyse ürkütücüdür. Denizin muazzam derinliği sayesinde gemiler karanın çok yakınından geçip gidebilir. Denizin enginliğiyle havasına alışkın gözler, en uzun geminin ana direğini bile aşacak şekilde yüzlerce metre yükselen kara ve tehditkâr kayaya neredeyse temas edecek kadar yaklaştığını fark edince aniden şaşakalır.

Çevirdiğimiz Baskı

Adayı ilk defa ziyaret ettiğimde henüz çocuktum ve bana bir zencinin kafasına benzeyen koca burunlu kayanın kahvaltı ziline çalmasıyla beraber önce beni sonra da diğer yolcularla tayfaları yiyeceğinin söylenmesi korkumu arttırmıştı. Hemen alt güverteye koşmuş, kafamı annemin dizine gömmüş ve korkudan tir tir titreyerek ona bizi bekleyen kaderi anlatmıştım. Annemin korkularımı güvenlik ve koruma vaatleriyle yatıştırması kolay olmamıştı. Sakinleştikten sonra bile, kahvaltı saatini haber veren “sekiz çanları”nın çalınması üzerine getirilen kahvaltı bize kaderin bizim için [diri diri yenip yutulmaktan] daha güzel şeyler sakladığını kanıtlayana kadar annemin kanatlarının altından çıkmaya cesaret edememişim. Bana anlatıldığına göre müstakbel yuvasını ilk defa gözlemleyen Napoléon'un cesur yüreği bile bu görüntü karşısında umutsuzluğa düşmüş. Limana doğru süzülen Northumberland[3] her iki yanda kendisine uğursuzca bakan topraklarla dolu bataryaları görü-

alanına aldığında, Napoléon'a latif ana dilinin kendisini aşına kıldığı umut kırıcı yazıt bu kasvetli kayanın üzerinde de işliymiş gibi gelmiş:

“Lasciate ogni speranza voi ch'entrate.”[4]

Munden'in Bataryası'nın etrafından dolaşıldığında James Town kasabası göze çarpar. Burası sıra dışı ve çarpıcı görünüşüyle St. Helena'nın özgün manzarasına uyum sağlar. Buradaki evler; ya bir deprem ya da Atlantik'teki münzevi yaşamından sıkılarak esneyen adanın ağzını geri kapatamaması nedeniyle oluşmuş gibi görünen derin bir vadinin dibinde inşa edilmiştir. Evlerin bulunduğu alan bu yarık veya çatlağın zeminiyle sınırlıdır zira kenarlar üzerine ev inşa etmek için fazla sarptır. Kasabanın konumu yazları yeterince sıcak olmasını sağlar. Tropikal iklimlerin tamamında büyük bir lütf addedilen serin esintiler vadinin James Town adı verilen iç kısmına nüfuz edemediği için yılın dokuz ayında sıcaklık neredeyse dayanılmazdır.

Biz vadinin dışında yaşayacak kadar şanslıydık zira babam vadinin 2 km uzağındaki Briars adlı yazlığa sahipti. Burası gerek kendine özgü güzelliği nedeniyle gerek de St. Helena sürgününün ilk üç ayında Napoléon'un ikametgâhi olması hasebiyle kısa bir tasviri hak etmektedir.

Kasabadan Briars'a dağ kenarında açılmış toprak yollar kullanılarak çıkılır. Uzak meskenimize ilk gidişimde bu yolun ve etrafındaki manzaranın büyük kısmını gördüğümü söyleyemem. O yolculuk sırasında bir sepete yerleştirildim ve tutturduğu neşeli ezgilerin eşliğinde keyifle yürüyen bir zenci tarafından taşındım. Arada sırada beni yere indiren zenci, ağzı kulaklarına vararak bana küçük kuş yuvamda yeterince rahat olup olmadığını sordu. Hayatımda ilk defa siyahi adam gördüğüm için biraz korksam da kısa sürede alıştım ve çok iyi arkadaş olduk. Bana, genelde vadiden yukarı sebze taşıdığını söyledi. Kendisine canlı yük emanet edilmesinden dolayı onur ve gurur duyuyor gibiydi. Çok geçmeden güven içinde Briars'ın kapısına getirildim ve babamdan kendini bana sevdirdiği için ufak bir hediye alan mutlu siyah taşıyıcıma veda ettim.

Briars Görseli (Kitabın İçinden)

Yazlığımız Hindistan'daki bungalovlarla aynı tarzda inşa edilmişti. Tavanı çok alçaktı, odalarının büyük kısmı tek kattaydı ve konumu dışında pek bir güzelliğinin olduğu söylenemezdi. Lakin çorak dağlarla çevrili bu yeşil mevki perişan toprakların bağrında çiçeklenen küçük, mükemmel bir cennete benziyordu. Buraya iki tarafında banyan ağaçlarının sıralandığı güzel bir yol çıkıyordu. Yolun her iki yanında yaprak dökmeyen bitkiler ve aralarına nar ağaçları, mersin ağaçları ve bizim yabancı güllerimizi andıran büyük beyaz güller serpiştirilmiş yeşillikler vardı ki zaten mekânın ismi de bu güllerden geliyordu.[5] 9-12 metrelik nar ağaçlarının gölgelediği bir yürüyüş yolu ise bahçeye doğru uzanıyordu.

Yazlığı tasvir etmek için kullandığım bahaneleri bahçeye birkaç satır ayırmak için de ortaya sürmeliyim zira bu bahçe başlı başına güzeldi ve bizimle yaşadığı sırada İmparator'un en sevdiği dinlenme yeriydi. Buranın güzelliğini layığıyla anlatabilmek için Scott'un dolma kalemine veya Claude'un kurşun kalemine ihtiyaç vardır. Rüyalarımnda, sıklıkla çocukluğumun huzurlu günlerindeki hâliyle gördüğüm bu bahçedeki mersin ağacı korularının ve parlak yeşil yaprakları, güzel çiçekleri ve altın meyveleri olan portakal ağaçlarının arasında gezinirim. Burada envaiçeşit tropik meyve bol miktarda yetişirdi: çeşit çeşit üzüm, mandalina, portakal, incir, şadok, guava, mango. Bütün bunlar sonsuz bolluktaydı.

Bir ailenin tek başına tüketebileceğinden çok daha fazla ürün veren bu bahçe yıllık 500£ ila 600£ arasında gelir getiriyordu. Bu büyüleyici mevkiyi âdeta kıskanan doğa, buranın etrafını aşılmaz engellerle kuşatmıştı. Coğrafi terimlerle tarif edecek olursak, bahçe doğuda ulaşımı imkânsız kılan dik bir uçurumla sınırlanıyordu. Peak Hill adı verilen kara, kasvetli dağ güneyden yaklaşılmasını engelliyordu. Batı tarafıysa başlı başına pitoresk ve çarpıcı bir görüntü teşkil eden çağlayan tarafından korunuyordu. Bu çağlayanın yüksekliğini unuttum ama gürültüsü beni oldukça etkilediğine göre su hacmi kayda değer ölçüde olmalı. O sıcak iklimde pek latif bir komşuydu. Öyle ki onun serin sularının köpürmesini izleyen biri en sıcak günlerde bile bunalmazdı. Yazlığa en yakın cenahta bahçenin tahkimatı hiçbir canlının aşamayacağı bir aloe vera ve fırvuninciri çalılığıyla tamamlanmıştı. Briars'taki bahçe günümüzde tıpkı ergenliğimin parlak hayalleri ve umutları gibi solmuş ve tahrip olmuş durumdadır. Burası, mevcut bitkileri söküp onların yerine kısa zamanda "kurtçuk yemi" hâline gelen dut ağaçları eken Doğu Hindistan Kumpanyası'na satıldı. Belki benim için melankolik bir konu teşkil eden bu meselede şımarıklık yapıyorumdur. Yine de niyetlenen spekülasyonun başarısız olduğuna inanıyorum.

II. Bölüm

*Hayır, o zaman elveda!
Yüceliğimin zirve noktasına kavuştum,
Ve şanımin bu doruğundan
Düşüşüme doğru koşuyorum. Düşmeliyim
Akşam vakti verilen görkemli bir nefes gibi,
Ve beni bir daha kimse görmemeli.*

Napoléon Bonaparte'ın hükümetin tutsağı olarak buraya kapatılacağı duyulması küçük adamızı "adabımuâşeret kurallarından sıyırdığı" sırada biz bu romantik ve ıssız vadide yaşamaya başlayalı yıllar olmuştu. Bu çarpıcı haberi aldığımızda takvimler Ekim 1815'i gösteriyordu. Bir sabah Ladder Hill'den gelen bilindik top atışı işareti bize adanın açıklarında bir geminin görüldüğünü bildirdi. O akşam Briars'a iki donanma subayı geldi. Bunlardan biri Icarus adlı savaş gemisinin kaptanlığını yapan Kaptan D.'ydi. Babamı görmek istediğini, ona önemli bilgiler vereceğini söyledi. Babama takdim edildiğinde Napoléon Bonaparte'ın Sir George Cockburn'ün komutası altındaki Northumberland'de olduğunu ve geminin adaya

birkaç günlük mesafede bulunduğunu bildirdi. Napoléon'un Elba'dan kaçışının ve bu kaçışın ardından düzenlediği olaylı seferin haberleri bize önceden ulaşmamıştı tabii ki. Bu inanılmaz haberin herkesi nasıl şaşırttığını çok iyi hatırlıyorum. O kadar inanılmazdı ki Kaptan D. onları ikna edebilmek için söylediklerinin doğruluğuna dair birkaç kere güvence vermek zorunda kaldı. Bu haber karşısındaki tepkim, aşırı büyük bir korkuya ve başımıza mahiyetini tam olarak kestiremediğim korkunç şeylerin geleceğine dair belli belirsiz bir kanaate kapılmak oldu. Sabırsızca babama baktım ve yüzündeki sükûneti görünce ben de sakinleştim. Yine de Kaptan D.'nin anlattığı ayrıntıları kaderim bu anlatılanlara bağlıymışçasına dikkatle dinledim. Napoléon söz konusu olduğunda kafamda canlanan ilk imge; ağzında yaramaz kızları, bilhassa da ders dinlemeyenleri yemek için kullandığı kocaman dişleri ve alınının ortasında alev alev yanan kırmızı bir gözü bulunan bir dev veya gulyabaniydi.[6] O sırada bu ilk düşünceye inanmayı bırakacak kadar büyümüşüm ama çocuksuluğunu kaybetmiş bir korku yüreğimde hüküm sürmeye devam ediyordu. Bonaparte ismi zihnimde kötü ve korkunç her şeyle bağdaşmış durumdaydı. Ona dünyada işlenebilecek en vahşi suçların atfedildiğini duymuştum. O yüzden onu insan olarak görmeyi öğrenmeme rağmen hâlâ dünyaya gelmiş insanların en kötüsü olduğuna inanıyordum. Bu düşüncelerimde yalnız da değildim zira benden daha yaşlı ve bilge insanlar da benimle hemfikirdi. Hatta bu hissiyat İngiliz milletinın çoğunluğu tarafından paylaşılmış bile olabilir. Zira gazetelerin büyük kısmı onu şeytan olarak tanımlıyordu, İngiltere'de yaşayan Fransızların tamamı onun azılı düşmanıydı ve ona dair düşüncelerimizi şekillendirirken sadece bu iki kaynaktan yararlanıyorduk. Dolayısıyla bir ya da iki gün sonra babamın bir koyda demirlemiş gemiye gitmek üzere evden ayrılmasını izlerken endişeden münezzeh değildim. Donanma; Napoléon'u gözetim altında tutmakla görevli Sir George Cockburn'un komutasındaki Northumberland'den, Kaptan Hamilton'ın komutasındaki Havannah'dan ve 53. Piyade Alayı'nı taşıyan gemilere eşlik eden birkaç savaş gemisinden müteşekkildi. Birkaç saati bir hayli endişeli geçirdik. Nihayet babam ziyaretinden sağ salim döndüğünde onu neler yaşandığına dair sorguya çekmek için yanına koştuk.

Napoléon'u At Üstünde Tasvir Eden Bir Resim, Jacques-Louis David

Napoléon'dan başka kimseyi düşünemediğimiz için hemen “Onu gördün mü baba?” diye sorduk. Bize İmparator'u görmediğini ama Sir George Cockburn'e saygılarını sunduğunu ve Madam Bertrand'a, Madam Montholon'a ve Napoléon'un maiyetinin geri kalanına takdim edildiğini söyledi. General Bonaparte'ın akşam vakti karaya çıkacağını ve nihai ikametgâhı olması planlanan Longwood kullanımına hazır hâle getirilene kadar Bay Porteus'un evinde kalacağını da ekledi. Bu ilginç sürgünü görmeye o kadar hevesliydik ki akşam karaya çıkışını izlemek üzere vadiye inmeye karar verdik. Rıhtıma indiğimizde hava kararmak üzereydi. Kısa süre sonra Northumberland'den gelen bir kayık rıhtıma yanaştı ve İmparator olduğu söylenen ama karanlıkta çehresi seçilemeyen birinin karaya çıktığını gördük. Amiral'le General Bertrand'ın arasında paltosuna sarınmış şekilde yukarı doğru yürüdü. Göğsüne iliştirdiği elmas yıldızın arada sırada göze çarpan parıltısı dışında pek bir şey göremedim. St. Helena'daki herkes onu karşılamaya geldiği için etrafta büyük bir kalabalık vardı. Öyle ki insan adada bu kadar çok kişinin yaşadığına inanamazdı. Bu kalabalığın yarattığı baskı o kadar büyüktü ki İmparator için güç bela yol açılabilirdi ve nihayet nöbetçilerin kalabalığın gelişini engellemek üzere süngüleri takılı şekilde kasaba sokaklarının girişlerini tutmaları emredildi. Kalabalığın kendisini gözetlemeye çok hevesli olması ve daha önemlisi saygı dolu da olsa bir sessizlikle karşılanması Napoléon'u çok huzursuz etti. Sonraları, “âdeta bir canavarmışçasına” takip edilip gözlenmekten ne kadar rahatsız olduğunu dile getirdiğini duydum.

O gece Napoléon hakkında konuşup onunla ilgili rüyalar görmek için Briars'a döndük.

III. Bölüm

Verimli toprakta yetiştirdi

Görünüüş, koku ve tat yönünden en muhteşem ağaçları

MILTON

O korular ki değerli ağaçları kokulu reçine ve balsam ağlar;

Diğerlerinin meyveleri altın kabuklarıyla ışıldar,

Daldan sarkar kibarca, -Hesperidlerin fablları gerçekse eğer,

Burada gerçektir sadece- ve lezizce.

—MILTON

Ertesi sabah, yapraklardan müteşekkil sığınağında neredeyse tamamen gizlenen yazlığımızın yanındaki dağın etrafını dolaşan patikadan büyük bir kafilenin geçtiğini gördük. Bu kafilenin etkisi oldukça pitoreskti. Beş süvariden müteşekkil kafile güneş ışıklarının altında parlayarak yolun kıvrımlarını izler ve karanlık arka plan tarafından harikulade bir röliefin parçası hâline getirilip aniden gözden kaybolurken biz hayranlıkla izledik. Sonra yoldaki yeni bir kıvrım onları yeniden görünür kılan kadar ilgiyle bakmaya devam ettik. Bazen sadece beyaz bir şapka tüyünü veya güneş altında parıldayan bir silahın ışıltısını görebiliyorduk. Bu görüntü benim canlı hayal gücümde küçük meskenimize doğru sürünüp arada sırada kendini gösteren parlak pullu devasa bir yılan imgesi uyandırıyor.

Napoléon'un kafileye dâhil olup olmadığından hâlâ şüpheliydik. Onu kalkık kenarlı ufak bir şapkanın altında ve gri bir paltonun içinde aramız gerektiğini biliyorduk ama dürbünümüzü merak içinde kafilenin üzerinde gezdirirken böyle bir kıyafet göremedik. Hepimiz onu en iyi kendimizin bulabileceğini düşünüyorduk. Nihayet çimizden biri “kalkık kenarlı ufak şapka takan birini görüyorum ama paltosu yok” dedi. Böylece nihayet bu kişinin İmparator olduğuna kanaat getirdik ve müstakbel ikametgâhını ziyaret etmek için Longwood'a gittiği sonucuna vardık.

O gün saat 14.00 sularında Bay O'Meara ve Dr. Warden bize kısa bir ziyarette bulundular ve Bonaparte, dış görünüşü, karakteri ve diğer meseleler hakkında sorulara gark oldular. Napoléon'u oldukça makul ve sevimli bir insan olarak betimleyip ondan hoşnut kalacağımıza dair teminata bulundularsa da tüm bu tatlı sözler nafileydi zira onu korkuya kapılıp titremeksizin düşünemiyordum. Bu beyler bizden ayrılırken tekrar Napoléon'a dair düşüncelerimizin onunla tanışıp sohbet ettiğimizde baştan aşağı değişeceğini söylediler.

Saat 16.00'da sabah gördüğümüz süvariler Longwood'dan dönüş yolunda tekrar gözüksü. Briars'a inen dar yolun başında durduklarını ve anladığım kadarıyla kısa bir müzakerede bulduktan sonra yoldan aşağı inerek yazlığımıza yaklaştıklarını korku içinde fark ettim. Dehşete kapılıp onlar gidene kadar saklanmak istediğimi ama annemin kalmamı ve konuşabildiğim kadar iyi Fransızca konuşmamı rica ettiğini hatırlıyorum. Bu dili birkaç yıl önce babamla İngiltere'yi ziyaret ettiğimiz sırada öğrenmişim ve Fransız bir hizmetçiye sahip olduğumuz için öğrendiklerimi unutmamışım.

Briars'ta araba yolu olmadığı için kabile kapıya geldiğinde artık kolayca görebildiğimiz İmparator dışında herkes attan indi. Eyerinin üstünde kalan İmparator yerdeki çimenleri ezerek ilerleyen atını ağaçlı yolda sürmeye devam etti. Atın bir yanında Sir George Cockburn, diğer yanıdaysa General Bertrand yürüyordu. Yıllarca kendisinden korkmayı öğrendiğim bu adama ilk defa bakarken ruhumda uyanan korkuyla karışık hayranlığı olanca canlılığıyla hatırlıyorum. At üzerindeki duruşu asil ve görkemliydi. Binddiği kapkara hayvan da muhteşemdi ve yolda azametle ilerleyip boynunu kabartır ve kıpırdanırken bir zamanlar Avrupa'nın neredeyse tamamına hükmetmiş binicisine layık olduğu görülüyordu.

Napoléon'un at üstündeki duruşu boyuna boy katarak onun hayatımda gördüğüm en heybetli insan olduğu kanaatine varmam için her şeyi sağlıyordu. Nişanlarla bezeli elbisesi yeşil, altın işlemeli eyeri ve eyer örtüsü ise kırmızı kadifeydi. Evimizin önünde atından indi ve onu karşılamak için kapıya çıktığımızda Sir George Cockburn bizi ona takdim etti.

Lucia Elizabeth Abell

Yakından bakıldığında boyunun kısalığı Sir George Cockburn'ün uzun boyu ve asil duruşuyla tezat oluşturan Napoléon bende ilk görüşte çarpıcı bir intiba bırakan azametinin birazını kaybetti. Teni son derece solgundu ve soğuk, kararlı ve biraz da haşın çehresi bana fazlasıyla güzel geldi. Sandalyelerimizden birine oturup kartal bakışlarıyla evimizi süzdükten sonra anneme Briars'ın güzelliğiyle ilgili iltifatta bulundu. Konuşmaya başladığında güzel gülüşü ve kibar tavırları ona karşı duyduğum korkunun son kalıntılarını da silip attı.

Napoléon annemle konuşurken yüz hatlarını inceleme fırsatı buldum ve bunu gayet yoğun bir ilgiyle yaptım. Bugüne kadar onunkinden daha akılda kalıcı ve çarpıcı bir fizyonomiye sahip birini daha görmedim. Portreleri çehresinin genel hatlarına dair yeterince iyi bir izlenim verse de gülüşü ve gözlerindeki ifade tuvale yansıtılamaz ki bunlar cazibesinin başlıca kaynaklarıydı. Koyu kahverengi saç bir çocuğunki kadar güzel ve ipeksiydi. Öyle ki erkek saçına göre fazla yumuşaktı ve bu yumuşaklık ince görünmesine neden oluyordu. Dişleri düzgündü fakat biraz kararmıştı. Sonraları bunun nedeninin yeleşimin cebinde her daim bir miktar bulundurduğu meyan şekerini sıklıkla tüketme alışkanlığı olduğunu öğrendim.

İmparator, Briars'tan çok memnun kalmış gibiydi ve burada ikamet etme isteğini dile getirdi. Babam, Sir George Cockburn'e yazlığımızdaki odaları Napoléon'a vermeyi teklif etti ve bunun onu çok memnun edeceğini gören Amiral de odaların General Bonaparte'a[7] verilmesini uygun bulduğunu söylemekte gecikmedi. Böylece mesele Napoléon'u tatmin edecek şekilde çözüldü: Kendisi Longwood'daki ikametgâh onun kullanımına uygun hâle getirilene kadar misafirimiz olacaktı.

Napoléon'un St. Helena'ya geldiği yıl ailemiz babam, annem, ablam, ben ve henüz çocuk yaştaki iki erkek kardeşimden müteşekkildi. Kasabaya geri dönmemeye karar veren Napoléon odalarının derhâl hazır edilmesini istedi. Ardından onun isteği üzerine bahçeye birkaç sandalye çıkarıldı ve bunlardan birine oturan misafirimiz benden diğer sandalyelerden birine oturmamı istedi. Bu isteği kalbim küt küt atarak yerine getirmemin ardından bana "Fransızca biliyor musunuz?" diye sordu ve olumlu cevap vermem üzerine Fransızca'yı kimden öğrendiğimi bilmek istedi. Ona Fransızca'yı kimden öğrendiğimi söyledim. Bana derslerimle, özellikle de coğrafya ile ilgili birkaç soru yöneltti. Bunlardan bazıları Avrupa ülkeleri ve başkentleriyle ilgiliydi. "Fransa'nın başkenti neresi?" "Paris." "İtalya'nın?" "Roma." "Rusya'nın?" Bu son soruya "Şimdi Petersburg" cevabını verdim ve "Eskiden Moskova'ydı" diye ekledim. Bu cevap üzerine hızlıca bana dönüp delici bakışlarını üzerimde sabitleyerek sertçe "Qui l'a brulé?"[8] dedi. Gözlerindeki ifadeyi görüp değişen ses tonunu işittiğimde eski korkum geri döndü ve tek bir hece bile sarf edemedim.

Moskova yangınıyla ilgili konuşmalara pek çok defa kulak misafiri olmuşum ve bu korkunç yangının müsebbibinin Fransızlar mı yoksa Ruslar mı olduğuna dair bazı tartışmalarda yer almıştım. O yüzden bu konuya girerek onu incitmekten çekindim. Sorusunu tekrarlaması üzerine kekeleyerek "Bilmiyorum efendim" cevabını verdim. Hunharca gülerek "Oui, oui"[9] dedi. "Vous savez très bien, ç'est moi qui l'a brulé."[10] Güldüğünü görünce cesaretimin birazı geri geldi ve "Moskova'yı Fransızları def etmek için Rusların yaktığına inanıyorum efendim" dedim. Tekrar güldü. Konuyla ilgili bilgi sahibi olmamdan memnun gözüküyordu.

Napoléon için yapılan hazırlıklar mecburen aceleye geldi ve biz hazırlıkları onun rahatına en uygun şekilde tamamlamaya çalışırken kendisi evin etrafında ve bahçede gezinerek vakit geçirdi.

Napoléon akşam eve geldi ve annemle babam o zamanlar İngiltere'de bugüne kıyasla çok daha az öğrenilen Fransızca'yı güçlükle konuşabildiği için yine benimle konuştu. Bana müzik sevip sevmediğimi sorup "Enstrüman çalmak için fazla küçüksün" diye ekledi. Bu sözlere gücenerek hem şarkı söyleyebildiğimi hem de enstrüman çalabildiğimi söyledim. Bunun üzerine benden şarkı söylememi

istedi, ben de “Ye banks and braes” isimli İskoç şarkısını elimden geldiğince iyi söyledim. Bitirdiğimde bunun hayatında duyduğu en iyi İngiliz havası olduğunu söyledi. Söylediğimin İngiliz değil İskoç şarkısı olduğu cevabını vermem üzerine zaten söylediğim şarkıyı bir İngiliz şarkısına göre fazla latif bulduğunu söyledi: “İngiliz müziği berbattır. Dünyadaki en kötü müzik.” Ardından “Vive Henri Quatre” ve diğer Fransız şarkılarını bilip bilmediğimi sordu. Bilmediğimi söylediğimde şarkıyı mırıldanmaya başladı, dalgınlaştı, koltuktan kalktı ve şarkının ritmine uyarak odayı tavaf etti. Şarkısını bitirdiğinde fikrimi sordu. Şarkıyı hiç beğenmediğimi çünkü hiçbir şey anlayamadığımı söyledim. Aslında Napoléon’un sesi son derece ahenksizdi ve bence müzik kulağı da yoktu. Zira söylediği şarkının hangisi olduğunu ne o sırada ne de diğer şarkı söyleme denemelerinde çıkarabildim. Yine de, onun kadınların bu ilim konusunda iddialı olmadığına dair radikal kanaatini duyan bir İngiliz kadınına laf söylemek düşerse, Napoléon’un iyi bir müzik eleştirmeni olduğunu söyleyebilirim ki bunun nedeni muhtemelen Avrupa’daki en iyi sanatkarları sıkça dinlemiş bulunmasıydı. Neredeyse İngiliz müziği kadar kötü olduğunu iddia ettiği Fransız müziği hakkında muazzam bir antipatiyle konuştu ve İtalyanların opera eserleri besteleyebilen yegâne halk olduğunu söyledi.

Briars’ı sık sık ziyaret eden bir kadın arkadaşımız, “anlamasa da çok sevdiği” İtalyan müziğine pek düşküdü. Anlamıyordu zira fiyakalı şekilde söylemeye çalıştığı şarkılar, hayal edebileceğiniz en gülünç ve abes şeylerdi. Buna rağmen Napoléon mütemadiyen ondan şarkı söylemesini rica eder ve hatta söylediği şarkıları büyük bir kibarlıkla dinlerdi. Fakat kadın gittiğinde sıklıkla onun şarkı söylemesini taklit etmemi isterdi, ben de kadının üslubunu elimden geldiğince taklit ederdim. Bu taklitlerim onu keyiflendirirdi. Gözlerini kapatarak “yanımızda olmayan arkadaşımız” Bayan —’ın şarkı söylediğini sanmış gibi yapar ve olanca ciddiyetiyle ona yönelteceği iltifatların aynılarını bana yöneltirdi.

O akşam İmparator onu eğlendirme çabalarından kısa süre sonra geceyi geçirmek için odasına çekilerek Briars’taki ilk gününü sonlandırdı.

Dipnot

[1] Kâğıttan gemiler yapma hobisiyle bilinen İngiliz şair Percy Bysshe Shelley. -ç.n.

[2] Argonaut diye bilinen deniz canlılarına verilen isimlerden biri. -ç.n.

[3] Napoléon’u St. Helena’ya getiren Britanya gemisi. -ç.n.

[4] “Ey buradan içeri girenler, her türlü ümidi geride bırakın.” -ç.n.

[5] Yabani gülün İngilizcedeki karşılığı sweetbriardır. -ç.n.

[6] Napoléon Devri’nde Britanya’daki ebeveynler çocuklarının yaramazlık yapmasını engellemek için onlara Napoéon’un yaramaz çocukları yiyen bir canavar olduğuna dair hikâyeler anlatıyordu. Yazar da bu tarz hikâyelerin etkisinde kalmış olmalı. -ç.n

[7] Napoléon’un imparatorluğunu Fransa’nın Avrupa’yı dize getirdiği dönemde bile resmen tanımayan Britanya hükümeti Britanyalı yetkililerin ona İmparator dememesi konusunda ısrarcıydı. Bu yetkililer ona doğrudan Napoléon diye hitap edemeyecekleri için General Bonaparte demeyi tercih ediyorlardı. Bu hitap General Bonaparte’in hiç hoşuna gitmiyordu. -ç.n

[8] “Onu kim yaktı?” -ç.n.

[9] “Evet, evet.” -ç.n.

[10] “Çok iyi biliyorsunuz ki onu yakan benim” -ç.n.